

Louhi on lähellä mutta vielä tällä hetkellä valitettavan kaukana

Kun Kuusamo ja Taivalkoski viime keväänä solmivat ystävyyskuntasopimuksen Neuvosto-Karjalassa sijaitsevan Louhen piirin kanssa, oli allekirjoittaneella tilaisuuksa tavata Kuusamossa vierailut Louhen valtuuskunta.

Käydyissä keskusteluissa tuli esille mahdollisuus suorittaa lähitulevaisuudessa vierailu itärajan takaiseen uuteen ystävyyskuntaan. Hanke lähti konkreettisesti eteneeseen, kun vaimoni kanssa sain elokuun alussa vierailukutsun Louhen piirineuvostolta.

Matkustaminen Louheen tosin saattoi tapahtua vain virallisen rajanylityspaikan kautta: aluksi Leningradiin ja sieltä Muurmannerataa tuhat kilometriä pohjoiseen, vain kivenheiton päähän Kuusamosta.

Matkalle lähtiessä tietoni Louhen piiristä rajoittuivat lähinnä vain karttojen tarkastelusta saamiini summittaisiin käsityksiin alueen maantieteellisistä suhteista: alueen keskellä sijaitsevien Pääjärven ja Tuoppajärven ympärillä levittäytyvistä laajoista erämaista ja idässä avautuvasta Vienanmerestä.

Näihin ennakkokäsityksiini sekoittui koko joukko sanomalehdistä ja muista lähteistä hankittuja tietoja Neuvostoliiton nykyoloista: kankeasti etenevästä talousuudistuksesta, demokratisoimispyrkimyksistä, välienselvittelystä oman poliittisen lähihistorian kanssa, eri puolilla jättiläisvaltakuntaa puhjenneista kansalliskiihdoista...

Monet kysymykset askaruttivat mieltä.

Mikä on Louhen piiri, ja mikä sen asema kuohuvassa Neuvostoliitossa?

Ja ennen muuta: mitä edellytyksiä Kuusamolla on toimia molempia osapuolia hyödyttävässä taloudellisessa ja kulttuurisessa yhteistyössä uuden ystävyyskunnan kanssa?

Ensivaikutelmia

Ensimmäisen konkreettisen kosketuksen Neuvostoliiton oloihin saimme Leningradiin matkaavassa junassa, kun keskustelukumppaniksi osui Suomeen joitakin vuosia sitten avioitunut eestiläinen rouva.

Hän kertoi jatkuvasti kasvavista taloudellisista vaikeuksista ja suoranaisesta puutteesta Eestissä.

Mutta hän kertoi myös Gorbatschovin kaudella syntyneen elpymisenä toivota saada nykyistä laajempi taloudellinen ja poliittinen itsemääräämisoikeus, sekä

taustalla jäytävästä pelosta Moskovan tietokyvyn loppumisesta.

Muistikuvat runsaan kymmenen vuoden takaiselta Leningradin matkalta palasivat mieleen saapuessamme kaupungin maineikkaalle Suomen-asemalle. Vastassa on leegio kaikkien suomalaisten Leningradinkävijöiden hyvin tuntemia rahanvaihtajia, jotka tarjoavat kahtasataa ruplaa sadasta Suomen markasta, kun virallinen vaihtokursi on seitsemän markka ruplalta.

Kuva järjestelmän toimimattomuudesta syveni, kun taksimies silmää räpättämättä pyysi viralliseen taksaan verrattuna kymmenkertaista hintaa tarjoamastaan kyydistä tai ravintolan tarjoilija oli haluton ottamaan maksua vastaan muutoin kuin länsivaluuttana eikä suostunut antamaan minikäänlaista kuittia.

Saimme kuulla, että myös ne paikalliset asukkaat, jotka itse eivät keinottelua harrastaneet, joutuvat kärsimään tilanteesta haluttujen tuotteiden kadotessa julkisesta kaupasta ja niiden päätyessä mustan pörssin kautta kuluttajille moninkertaisesti kallistuneina.

Toisenlaisen todisteen syvällekäyvän perestroikan välttämättömyydestä tarjosi pikainen tutustuminen ulkolaisiin matkailijoihin palvelevan Inturistin toimintaan. Aluksi paljastui, että runsasta viikkoa ennen matkalle lähtöä telexillä Suomesta lähetetty junapaikan varaus oli jätetty huomioimatta ja että Muurmanneratun junat ovat viimeistä paikkaa myöten täynnä.

Parin tunnin sisällä tehty pikainen kierros kolmessa eri Inturistin toimistossa paljasti sitten sen tosiasian, että toimistoissa istui monikymmenpäinen virkailijoiden joukko peukaloitaan pyöritellen mitäantekevämmä.

Perestroikan vaatimukset työn arvon julkisesta mittaamisesta ja työmoraliin korottamisesta vaikuttivat vähintäänkin oikeutetuilta.

Muurmannin rata

Omatoinimisin ponnisteluin junapaikat kuitenkin järjestivät, tosin suunniteltua varhaisempaan junaan. Rautatieasemalla tavoitimme Muurmanskiin lähtevän junan leppoisan konduktöörin, joka välittömästi oivalsi tukalan asemamme ja pienten neuvottelujen jälkeen tarjosi ystävällisesti oman makuuvuonuosastonsa käyttömme.

Näin pääsi matka Muurmanneradalla alkamaan läpi vanhan Inkerinmaan, Laatokan itäpuolta Syvärin yli, Lotinapellon kautta kohti Petroskoiota.

Junan ikkunasta tavoitimme arkisia kuvia paikallisten asukkaiden jokapäiväisestä elämästä. Radan vartta kulki joukoittain reppuselkäisiä marjastajia ja sienestäjiä, kukkakimppuja ja omenia kantavia naisia. Monet heistä tulivat myymään matkustajille tuotteitaan junan pysähtymässä asemille. Eräästä emännältä ostimme puolellatoista ruplalla kahdeksan pientä vihreää omenaa matkaeväiksi. Karuilla Jäämeren rannoilla asuvat muurmanskilaiset puolestaan ostivat sanokittain puolukoita ja karpaloita kotiin vietäviksi.

Näiden viehättävien tuokuvien ohella junan ikkunasta tarjoutui näkyä Neuvostoliiton taloudellisesta tilasta, jota leimaa erikoislaatuinen kahtiajakoisuus. Maan valtaviesta resurseista kertoivat Leningradin liepeillä sijaitseva suuri atomivoimala ja maisemaa kaikkialla halkovat massiiviset voimalinjat.

Toisenlaisen todisteen tarjosivat kaikkialla näkyvät puolivalmiiksi jääneet, rappi-

otilassa olevat varastot ja muut rakennelmat, joiden ympärillä oli epämääräisinä röykkiönä särkyneitä tiiliä ja muuta aikanaan arvokasta rakennusmateriaalia. Paljon ihmisen työtä ja luonnosta ammennettuja voimavaroja oli valunut hukkaan.

Vienan maa

Illan hämärtyessä pysähdyimme hetkeksi Neuvosto-Karjalan pääkaupunkiin, Petroskoihin. Tunnelma junassa oli mukavan pehmeä matkan jatkuessa edelleen kohti pohjoista. Konduktöörimme lämmittivät venäläisen tavan mukaan vaunun päässä sijaitsevassa keittimessä teetä matkustajille, jotka välittömästi rupatellen kuljivat edestakaisin junan käytävällä mukejaan kantaen.

Aamun sarastaessa saavuimme Vienanmeren rannalla sijaitsevaan Belomorskiin, jonka suomalaiset tuntevat paremmin nimellä Sorokka. Siellä katseitamme kohtasi surrealistinen näky: idän puolesta taivaanrantaan vasten piirtyivät kaupungin tehtaiden ja kerrostalojen mustat silhuetit. Junasta pois jäävät matkustajat taivalivat verkkaisesti kassejaan ja laukkujaan kantaen kohti kaupunkia, jossa siellä täällä tuikki

kelmeitä valoja asuntojen ikkunoissa.

Vienanmeren laakeata ja matalakasvuista, metsien, soiden ja järvien pirstomaa rantamaata matkamme jatkui ohi Vienan Kemini. Siellä pistäydymme paluumatkalla vanhaan kuusamolaiseen parivastava "halleita" hakemassa, ostamassa matkaeväiksi pari vahvasti suolattua suolasilliä.

Kemin jälkeen maisemat alkoivat suuresti muistuttaa Kuusamon seutuja, kuitenkin sillä poikkeuksella, että kuumien järvien rannoilla sijaitsevilla pienillä harmailta kylillä oli selvästi venäläis-karjalainen leima. Siellä täällä järville näkyi kalastajia aamuisissa pyytöhankeissaan.

Näin saavuimme Louhen pienelle rautatieasemalle, missä isäntämme matkan yllättäviä käänteistä johtuen eivät osanneet olla vastassa. Oivallinen konduktöörimme saatteli meidät vaatimattoman asemarakennuksen eteen ja pyysi paikalla ollutta nuorta armeijan upseeria järjestämään kyydin keskustaan. Jäimme odottamaan ratapihalla seuraten sähköistetyn junan lähtöä kohti Muurmanneradalla sijaitsevan Vienan kaupungin koirien iloisista telmimistä.

Näkymä Laatokan itäpuolella sijaitsevan Volhorstroin kaupungin ratapihalta.